

Otázka: Výroba a výrobní faktory

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kristýna

Výroba a výrobní faktory

- většina statků existuje v omezeném množství

Výrobní proces:

- sled vzájemně souvisejících a na sebe navazujících činností, které přetvářejí přírodu a její předměty v užitečné věci
- **dělení výrobních procesů:**
  - **pracovní procesy**
    - přeměna materiálu ve výrobek působením lidské práce
    - za pomoci strojů a nástrojů
    - jednotlivé pracovní činnosti spolu souvisejí, jedna navazuje na druhou
  - **činitele pracovního procesu:**
    - **lidský činitel**
      - člověk schopný konat práci – **pracovní síla**
    - **věcné činitele**

- hmotné statky, které člověk při práci používá
- dělíme je podle způsobu jejich spotřeby
  - **prostředky postupné potřeby**
    - při opakování pracovního procesu se mohou používat vícekrát
    - slouží delší dobu
    - postupně se opotřebovávají (pracovní nástroje, stroje, přístroje, budovy, jejich zařízení a vybavení
    - v hospodářské praxi – **dlouhodobý majetek**
  - **prostředky jednorázové spotřeby**
    - dají se použít pouze jednou
    - spotřebovávají se najednou, jednorázově
    - při opakovaném pracovním procesu se musejí nahradit novými
    - v hospodářské praxi – **materiál**
  - **nepracovní procesy**
    - takové složky výrobního procesu, které se uskutečňují bez působení lidské práce
      - **přírodní procesy**
        - zrání obilí, vysychání dřeva, zrání vína
      - **mechanické a automatické procesy**
        - na základě počítačového programu – např. výšivky na ubrusech

Výsledek výroby:

- výsledkem výrobního procesu je **výrobek** (automobil) nebo **věcná služba** (oprava automobilu)
- **dělení výrobků:**

- podle toho, jaký zákazník je kupuje
  - **spotřebitel**
    - výrobek kupuje pro vlastní spotřebu
    - **spotřební zboží**
  - **organizace výrobní, obchodní, příspěvková či jiná**
    - kupuje výrobek pro zpracování, prodej nebo proto, aby zajišťoval své podnikatelské či jiné aktivity
    - **kapitálové statky**
- z hlediska délky jejich použití
  - **zboží dlouhodobé spotřeby**
    - lednička, automobil
  - **zboží krátkodobé (jednorázové) spotřeby**
    - pivo, rohlík, mýdlo
  - **služby**
    - činnosti uspokojující zákaznickovy spotřeby a přání

Výrobní faktory:

- **práce, přírodní zdroje a kapitál**
  - **práce**
    - cílevědomá lidská činnost, která s využitím přírodních zdrojů a kapitálu vytváří statky a poskytuje služby k uspokojování potřeb
    - cenou za práci je **mzda**
    - práce zahrnuje:
      - **cílevědomost práce**
        - člověk si nejdříve určí **cíl**, jehož chce prací dosáhnout, zvolí **postup** a připraví **prostředky**
      - **nositel práce**
        - člověk
      - **pracovní síla**
        - souhrn fyzických a duševních schopností člověka konat práci
        - má-li člověk odborné znalosti, pracovní zkušenosti a

praktické dovednosti potřebné pro výkon složité práce –

kvalifikovaná pracovní síla

• **pracovní schopnosti**

- užitím v pracovním procesu se na jedné straně spotřebovávají a je nutné je obnovit (najíst, napít, odpočinout si)
- na druhé straně člověk získává určité dovednosti, zkušenosti a znalosti
- prací člověk nejen vytváří statky a služby, ale mění i sám sebe
- množství statků, které člověk prací vytvoří, závisí na:
  - **počtu práce schopných osob**
  - **délce pracovní doby**
  - **intenzitě práce**
  - **produktivě práce**
- **intenzita práce**
  - množství práce (pracovní úsilí) vynaložené za jednotku času
  - možnosti zvyšovat intenzitu práce jsou omezeny – vycházejí zejména z fyziologických předpokladů člověka
- **produktivita práce**
  - vyjadřuje účinnost (efektivnost) vynakládané práce
  - roste-li produktivita práce, pak stejným množstvím vynaložené práce dosáhneme vyššího výkonu
  - roste především využíváním dokonalejší **techniky a technologie**
  - vyšší produktivity práce se dosáhne taky **vyšší kvalifikací lidí a lepší organizací práce** – uplatňuje se při ní **dělba práce, specializace a kooperace**
- **přírodní zdroje**
  - jsou produktem přírody určitého státu
  - např. **nerostné bohatství, úrodnost půdy, vodní**

poměry, podnebí, lesy

- jejich množství je **omezené**, nelze je využívat do nekonečna - **nejsou volným statkem**
- některé přírodní zdroje jsou však **neobnovitelné** (např. zásoby uhlí) - proto s nimi musí společnost zacházet hospodárně
- přírodní zdroje jako výrobní faktor zahrnují:
  - **půdu**
    - není určena pouze k zemědělské výrobě, je na ní prováděna i výstavba obytných domů, výrobních podniků
    - je využívána též k obchodní činnosti
    - významnou roli u půdy hraje i **poloha**
  - **přírodní bohatství**
    - vyjadřuje zdroje získané z přírody
    - jedná se o **nerostné bohatství, např. železná ruda, uhlí, ropa**
  - **přírodní síly**
    - déšť, vodní toky, vzduch, síly větrů a sluneční energie
  - **kapitál**
    - každý podnikatel musí mít k podnikání **potřebné prostředky** (stroje, budovy, suroviny, dopravní prostředky, licence, zboží)
    - aby je získal, musí mít **peníze** (vlastní nebo vypůjčené)
    - kapitál - **statky, které byly vyrobeny, aby se podílely na výrobě jiných statků**
    - kromě kapitálu v hmotné podobě existuje ještě **finanční kapitál** - dlouhodobé úvěry či úspory
    - aby kapitál přinášel zisk, musí být použit

- k podnikání (bez něj nelze podnikat)
- ve spojení s prací a přírodními zdroji vytváří **veškeré bohatství společnosti**

Náklady, tržby, výnosy, přidaná hodnota a hospodářský výsledek podniku:

- při hospodářských činnostech (výrobě, dopravě, peněžnictví) jsou zaměstnaní lidé a využíván hmotný majetek
- kromě toho člověk využívá **přírodních zdrojů**
- souhrn nákladů vynaložený na jeden výrobek nebo na celkové množství výrobků vyjádřený v penězích - **vlastní náklady**

Náklady:

- důležitý ukazatel činnosti podniku
- charakterizují jeho hospodárnost
- východiskem pro zjišťování hospodářského výsledku
- využívány ke kontrole hospodaření podniku a k úvahám o tvorbě cen
- souhrn nákladů vynaložený na jeden výrobek nebo na celkové množství výrobků vyjádřený v penězích - **vlastní náklady**
  - **dělí se na:**
    - **materiální náklady** (spotřeba materiálu, paliva)
    - **odpisy** (opotřebování základních prostředků)
    - **mzdové náklady** (nákup pracovní síly)
    - **finanční náklady** (úroky)

Výnosy:

- peněžní částky, které podnik získal z veškerých svých činností za určité období (měsíc, rok)
- oceněné výkony
- prodejem výrobků a poskytnutím služeb podnik splňuje svůj cíl - vznikají **provozní výnosy**
  - nejdůležitější provozní výnosy - **tržby za prodej výrobků, služeb a cenných papírů**
- **neprovozní výnosy**
  - ostatní výnosy
  - nájemné z budov, pozemků, příjmy z vkladů a půjček a prodej základních prostředků a materiálu

Tržby:

- souhrn finančních prostředků přijatých určitým podnikatelem nebo v určité provozovně za prodané zboží nebo poskytnuté služby v příslušném časovém období (například denní tržba, týdenní tržba nebo měsíční tržba)

Přidaná hodnota:

- od výsledku se odečte všechno, čím přispěli zvenku dodavatelé materiálu, energie, služeb apod.

Hospodářský výsledek:

- rozdíl mezi celkovými výnosy a náklady podniku za určité období
- rozdíl mezi objemem vstupů a výstupů

Zisk:

- vzniká tehdy, když jsou **výnosy vyšší než náklady**
- hlavní cíl činnosti podniku
- důležitý ukazatel jeho činnosti
- dá se využívat jako:
  - **zdroj financování rozvoje podniku**
  - **zdroj úhrady daní**
  - **nástroj hmotné stimulace** (dividendy, podíly na zisku)
  - **ukazatel efektivity činnosti podniku** (rentability)
    - rentabilitu lze zvyšovat:
      - **zvýšením výnosů** (výrobou a prodejem většího počtu výrobků, vyššími cenami výrobků)
      - **snížením nákladů** (úsporou materiálu, energie apod.)
      - **rychlejším obrátem kapitálu** (zkrácením doby výroby, prodeje, nákupu)